

אימתיי הוקם המשכן בכ"ג באדר או בא' בניסן

הרב ד"ר אברהם שמאע (שיעור מס' 114)

מקורות חז"ל

1. ספרא, מכילתא דמילואים, צו לו :

ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלואיכם – מיכן אמרו: בעשרים ושלושה באדר קרבו המלאים, בעשרים ושלושה ושבעה הרי שלושים, באחד בניסן שלמו המלואים. שכל שבעת ימי המלואים היה משה מעמיד את המשכן בכל בוקר ובוקר ומקריב קורבנותיו עליו ומפרקו לשמיני העמידו ולא פרקו. ר' יוסי בר ר' יהודה אומר: אף בשמיני העמידו ופרקו.

2. סדר עולם רבה ז :

אימתי התחילו מלואים? בעשרים ושלושה באדר, ובאחד בניסן בו שלמו. כל שבעת ימי המלואים היה משה מעמיד את המשכן ובכל בקר ובקר מקריב קורבנותיו עליו ופרקו ובשמיני העמידו ועוד לא פרקו; ר' יוסף בר' יהודה אומר אף בשמיני פרקו.

3. ספרא מכילתא דמילואים, שמיני א :

ויהי ביום השמיני – זה אחד מן הכתובין <הצריכים> לדרש... כן נאמר ויהי ביום השמיני, איני יודע אם שמיני למנין אם [ל]ראש חודש, כשהוא אומר כי שבעת ימים ימלא את ידכם, ויהי ביום השמיני, הוה שמיני <<למנין ולא שמיני>> לראש חודש; אותו היום נטל עשר עטרות... ראשון לנשאים <רא' לירידת האש רא' להקמת המש'> ראשון לכהונה ראשון לעבודה... ראשון לשכון בישראל ראשון לברך את ישראל ראשון לראשי חדשים. (ראו גם שמיני יד)

4. ספרא שמיני פרק ב, מז ע"ב :

שעיר – זה שעיר שלנחשון; חטאת – זו חטאת יום השמיני; דרש משה – זה שעיר שלראש חודש

5. ספרי במדבר מד, עמ' 49 :

ויהי ביום כלות מש' את המש' – מגיד הכתוב שכל שבעת ימי מילואים היה משה מעמיד את המשכן ובכל בקר ובקר מושחו ומפרקו, אותו היום העמידו ומשחו ולא פירקו... נמצינו למידן שבעשרים ושלושה באדר התחילו אהרן ובניו משכן וכל הכלים למשח, בראש חודש הוקם המשכן... בו ביום שרת שכינה בבית שני ולא יכל משה לבא אל אהל מועד, בו ביום הקריבו נשיאים שני ויהי המקריב ביום הראשון, אין תל' לוי ראשון ומה ת"ל ראשון ראשון לכל ימות השנה, בו ביום ירדה אש מן השמים ואכלה את הקורבנות, שני ותצא אש מלפני יי ותאכל על המזבח, בו ביום הקריבו בני אהרן אש זרה שני ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא וגו'.¹

¹ וראה ירושלמי יומא לח ע"ב–ע"ג; פסיקתא דרב כהנא פסקאות א וכו' (עמ' 9–10, 399); סופרים כא א; במדבר רבה פרשות יב–יג; תנחומא בובר אחרי מות י.

6. ספרי במדבר סח, עמ' 63 :

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש וג' – מי היו?
נושאי ארונו שליוסף היו - דברי ר' ישמעאל;
ר' עקיבה אומר: מישאל ואלצפן היו שניטמו לנדב ואביהוא;²
ר' יצחק או': אין צריך, אם נושאי ארונו שליוסף יכולין היו ליטהר, ואם מישאל ואלצפן
היו יכולין ליטהר. ומי היו? למת מצוה ניטמו;
שני ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, ביום ההוא לא היו יכולין לעשות, יכולין הם לעשות ביום
שלאחריו. נמצינו למידין שחל שביעי שלהן להיות ערב הפסח.³

7. בבלי סוכה כה ע"א-ע"ב, גרסת כתב היד התימני אוקספורד (Heb. e 51) 2677, ודומות אליו הגרסאות המזרחיות
בכתב יד בית המדרש לרבנים, אנלאו 270, וכן בקטע גניזה קיימברידג' T-S F1(1).65[A] (והשוו אל בבלי פסחים
צ ע"ב, בכתבי היד המזרחיים הטובים - הסמינר אנלאו EMC 1623 271 ודומים לו כתב היד התימני קולומביה
X893-T141, וטיקן 109, מינכן 6, מינכן 95):

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וג' נושאי ארונו שליוסף היו דברי ר' יוסי הגלילי
ר' עקיבה אומ' מישאל ואלצפן היו שחל שביעי שלהן להיות בערב הפסח שני ולא יכלו לעשות הפסח
ביום ההוא ביום ההוא אין יכולין לעשות ולמחר יכולין לעשות

יסודות הדרשות במקרא

8. המהלך האחד, פרטיו ומשמעותו: שמות כ"ט – ויקרא ח – ויקרא ט-י.

9. המהלך השני, פרטיו ומשמעותו: שמות מ' – במדבר ז'.

10. פסוקי השילוב של שני המהלכים:

שמות מ, יב-טו, ממוספרים לנוחות הדיון:

[א] והקרבת את אהרן ואת בניו אל פתח אהל מועד

[ב] ורחצת אתם במים.

[ג] והלבשת את אהרן את בגדי הקדש

[ד] ומשחת אתו וקדשת אתו וכהן לי.

[ה] ואת בניו תקריב והלבשת אתם כתנת.

[ו] ומשחת אתם כאשר משחת את אביהם וכהנו לי והיתה להית להם משחתם לכהנת עולם לדרתם.

שמות כ"ט ד-ט:

[א] ואת אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד

[ב] ורחצת אתם במים.

[ג] ולקחת את הבגדים והלבשת את אהרן...

[ד] ולקחת את שמן המשחה ויצקת על ראשו ומשחת אתו.

[ה] ואת בניו תקריב והלבשתם כתנת...

[ו] והיתה להם כהנה לחקת עולם ומלאת יד אהרן ויד בניו.

² כבר ראב"ע בפירושו הארוך לשמות מ, ב, למד מכאן שלדעת ר' עקיבא החלו המילואים באחד בניסן.

³ ראו גם יוסף בן מתתיהו, קדמוניות ג, סעיפים 201-211. וכן ראו במגילת המקדש שכן תיאורי המילואים – "ולמלואים" (עמ' 15

שורות 2-3), באים אחרי תיאור טקסי ראש החודש הראשון – "ובאחד לחודש ה[ראשון]" (עמוד 14 שורה 9).